

2. Abdug'afforov, Sh.T. (2023) *Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda davlat moliyaviy siyosatining roli*. "Iqtisodiy fanlar" jurnali, №2, pp. 45–53.
3. Ahmedova, M.M. (2020) *Davlat moliyaviy boshqaruv tizimini raqamlashtirish yo'nalishlari*. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
4. Baqoyev, S.B. (2024) *'Davlat moliyasi barqarorligini ta'minlashda pulkredit siyosatining ahamiyati'*, *Экономика и соцуум*, 8(123).
5. Ermatova, S.A. (2022) *'Moliya tizimi va uning ahamiyati'*, *ORIENSS*, 4.
6. Habibjonov, U. (2024) *O'zbekistonda moliyaviy siyosat: o'tmishi, buguni va kelajagi*. *Nordic_Press*, 3(0003).
7. Inomjon, J. & Abrammatov, E.T. (2025) *'Davlat moliyaviy nazoratini samarali tashkil etishda g'aznachilikning roli va huquqiy bazasi'*, *Science and Education*, 8.

“YASHIL” IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH VA UNI MOLIALASHTIRISH YO'LLARI

Azizova Komila Abralovna
Bank va Moliya akademiyasi talabasi

Annotatsiya. Mazkur tezisdagi O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning dolzarbligi va uning barqaror iqtisodiy o'sishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, ekologik barqaror rivojlanishni ta'minlashda moliyaviy mexanizmlarning roli hamda yashil investitsiyalarni jalb qilish usullari yoritiladi. Tadqiqot natijasida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish va uni moliyalashtirishning istiqbolli yo'nalishlari asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: Yashil iqtisodiyot, resurs, ekologiya, davlat, moliya, texnologiya, obligatsiya, investitsiya.

Hozirgi kunda jahon iqtisodiyotida ekologik muammolar, iqlim o'zgarishi, tabiiy resurslarning kamayib borishi hamda atrof-muhitning ifloslanishi kabi global masalalar tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ko'plab davlatlar iqtisodiy rivojlanish modelini qayta ko'rib chiqib, ekologik barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan "yashil iqtisodiyot" konsepsiyasini faol ravishda joriy etishga intilmoqda. "Yashil" iqtisodiyot energiya resurslaridan samarali foydalanish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish, chiqindilarni kamaytirish va tabiiy muhitni asrashga qaratilgan iqtisodiy tizim bo'lib, u barqaror rivojlanishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

So'nggi yillarda O'zbekistonda ham ekologik barqarorlikni ta'minlash, energiya samaradorligini oshirish hamda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini keng joriy etish bo'yicha qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Mamlakatda quyosh va shamol energetikasini rivojlantirish, suv resurslaridan oqilona foydalanish, ekologik toza transport vositalarini joriy etish hamda ishlab chiqarishda zamonaviy "yashil" texnologiyalarni qo'llashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bunday chora-tadbirlar nafaqat ekologik muvozanatni saqlash, balki iqtisodiyotning uzoq muddatli barqaror o'sishini ta'minlashga ham xizmat qiladi.

Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayoni katta moliyaviy resurslarni talab qiladi. Ekologik toza texnologiyalarni joriy etish, qayta tiklanuvchi energiya loyihalarini amalga oshirish hamda energiya samaradorligini oshirish bo'yicha tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash uchun samarali moliyalashtirish mexanizmlarini ishlab chiqish zarur. Yashil investitsiyalarni jalb qilish, davlat va xususiy sektor hamkorligini

kengaytirish hamda xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur tezisda aynan “yashil” iqtisodiyotni rivojlantirish va uni moliyalashtirishning asosiy yo‘nalishlari hamda istiqbollari tahlil qilinadi.

“Yashil” iqtisodiyotga o‘tish jarayoni ekologik barqarorlikni ta‘minlash, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish hamda iqtisodiy rivojlanishning uzoq muddatli barqarorligini ta‘minlashga xizmat qiladi. So‘nggi yillarda O‘zbekistonda ham ushbu yo‘nalishda muhim islohotlar amalga oshirilayotgan bo‘lsa-da, yashil iqtisodiyot tamoyillarini to‘liq joriy etish jarayonida ayrim muammolar mavjud. Quyida ushbu sohada uchrayotgan asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari kengroq tahlil qilinadi.

Birinchi muammo sifatida, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish darajasining yetarli emasligini ko‘rishimiz mumkin. Mamlakatda energiya ishlab chiqarishning katta qismi hali ham an‘anaviy energiya manbalariga – gaz va boshqa yoqilg‘i resurslariga bog‘liq holda amalga oshirilmoqda. Bu esa bir tomondan tabiiy resurslarning tez sarflanishiga olib kelsa, ikkinchi tomondan atmosfera chiqindilarining ortishiga sabab bo‘ladi. Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish imkoniyatlari mavjud bo‘lishiga qaramay, ularning ulushi umumiy energiya ishlab chiqarish tarkibida hali yetarli darajada yuqori emas.

Mazkur muammoni hal etish uchun quyosh va shamol energetikasini keng rivojlantirish, qayta tiklanuvchi energiya loyihalariga investitsiyalarni jalb qilish hamda ushbu sohada zamonaviy texnologiyalarni joriy etish zarur. Bundan tashqari, davlat tomonidan qayta tiklanuvchi energiya ishlab chiqaruvchilarga soliq imtiyozlari, subsidiyalar va qulay kredit mexanizmlarini taqdim etish ushbu sohaning jadal rivojlanishiga turtki beradi. Bunday choralar energiya ishlab chiqarishning ekologik toza va barqaror bo‘lishini ta‘minlaydi.

“Yashil” loyihalarni moliyalashtirish mexanizmlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi ikkinchi muammomiz hisoblanadi. Yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayoni katta hajmdagi moliyaviy resurslarni talab qiladi. Ekologik toza texnologiyalarni joriy etish, energiya samaradorligini oshirish hamda chiqindilarni qayta ishlash kabi loyihalarni amalga oshirish uchun barqaror moliyalashtirish manbalari zarur. Biroq ayrim hollarda yashil loyihalarni moliyalashtirish mexanizmlari yetarlicha rivojlanmaganligi investitsiya jarayonlarini sekinlashtiradi.

Yashil iqtisodiyotni moliyalashtirishda “yashil obligatsiyalar”, ekologik fondlar, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari hamda xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni kengaytirish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, tijorat banklari tomonidan yashil loyihalar uchun imtiyozli kredit liniyalarini yaratish ham investorlarning ushbu sohaga qiziqishini oshiradi. Moliyaviy mexanizmlarning takomillashtirilishi yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonini tezlashtiradi.

Aholi va tadbirkorlar o‘rtasida ekologik madaniyat va xabardorlik darajasining pastligi bizning uchinchi muammomiz hisoblanadi. Yashil iqtisodiyot tamoyillarining muvaffaqiyatli amalga oshirilishi ko‘p jihatdan jamiyatning ekologik madaniyati va atrof-muhitga bo‘lgan munosabatiga bog‘liq. Aholi va tadbirkorlar o‘rtasida energiya tejamkor texnologiyalarni qo‘llash, chiqindilarni saralash yoki ekologik toza mahsulotlardan foydalanish bo‘yicha yetarli bilim va ko‘nikmalar shakllanmagan holatlar uchray turadi.

Bu muammoni bartaraf etish uchun ekologik ta‘lim va targ‘ibot ishlarini kengaytirish zarur. Ta‘lim muassasalarida ekologik bilimlarni chuqurlashtirish,

ommaviy axborot vositalari orqali ekologik madaniyatni targ'ib qilish, shuningdek tadbirkorlik subyektlari uchun ekologik standartlar bo'yicha treninglar tashkil etish muhim hisoblanadi. Aholining ekologik ongini oshirish yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

"Yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish bugungi kunda global miqyosda barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, atrof-muhitni muhofaza qilish hamda energiya samaradorligini oshirish iqtisodiy taraqqiyot bilan ekologik barqarorlik o'rtasida muvozanatni ta'minlashga xizmat qiladi. O'zbekistonda yashil iqtisodiyot tamoyillarini joriy etish nafaqat ekologik muammolarni kamaytirish, balki iqtisodiyotning yangi, innovatsion rivojlanish bosqichiga o'tishiga ham imkon yaratadi.

Qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish, ekologik toza texnologiyalarni joriy etish hamda energiya samaradorligini oshirish orqali iqtisodiyotning raqobatbardoshligini kuchaytirish mumkin. Yashil loyihalarni moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish, xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni kengaytirish va yashil investitsiyalarni jalb qilish esa ushbu jarayonning muhim moliyaviy asosini tashkil etadi.

Yashil iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlarni izchil amalga oshirish, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish hamda ekologik madaniyatni oshirish orqali O'zbekistonda barqaror, ekologik xavfsiz va samarali iqtisodiy tizimni shakllantirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Nurmanov, A.M. (2025) 'Yashil iqtisodiyotni rivojlantirish va uni moliyalashtirish', *Научный информационный бюллетень*, 6(1), pp. 145-149.
2. Axmatov, S.T. and Umurzakova, M.N. (2024) 'O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirish va rivojlantirishda xorij tajribasini o'rganish', *ORIENSS*, 4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ozbekistonda-yashil-iqtisodiyotni-shakllantirish-va-rivojlantirishda-xorij-tajribasini-organish>.
3. Usmonov, M.D. (2024) "'Yashil iqtisodiyot" va "yashil o'sish" tamoyillari', *CAJMRMS*, 18. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/yashil-iqtisodiyot-va-yashil-o-sish-tamoyillari>.
4. Turobjanov, M.M. (2024) 'Yashil iqtisodiyot va tabiiy ekotizimlar', *Alfraganus*, 2(11). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/yashil-iqtisodiyot-va-tabiiy-ekotizimlar>.
5. Qahramonova, Y., Xujamurodova, Sh. and Xatamaliyev, D. (2025) 'Yashil iqtisodiyot va barqaror rivojlantirish', *Экономика и социум*, 3-1(130). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/yashil-iqtisodiyot-va-barqaror-rivojlantirish>.
6. Mustafaqulov, Y.B. and Qilichov, S.S. (2024) "'Yashil iqtisodiyot" va uning rivojlanish bosqichlari', *EJAR*, 7S. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/yashil-iqtisodiyot-va-uning-rivojlanish-bosqichlari>.